

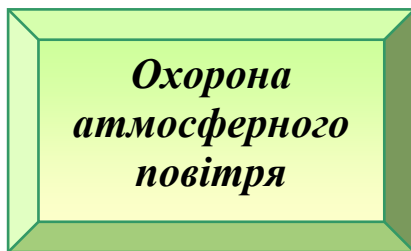
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Навколишнє природне
середовище Чернівецької області
у 2015 році**

Економічна доповідь

Чернівецька область у порівнянні з іншими областями є досить благополучною в екологічному відношенні. Так, в області спостерігається один із найнижчих у країні рівнів викидів забруднюючих речовин у повітря у розрахунку на одну особу та на 1 км².

Разом з тим, впродовж 2015р. у повітряний басейн області викинуто більше 34 тис.т забруднюючих речовин, з яких 84,4% становили викиди від автотранспорту. У водні ресурси потрапило 2,3 млн.м³ забруднених зворотних вод. Більше 23 т небезпечних відходів залишалось у сховищах та на території підприємств.

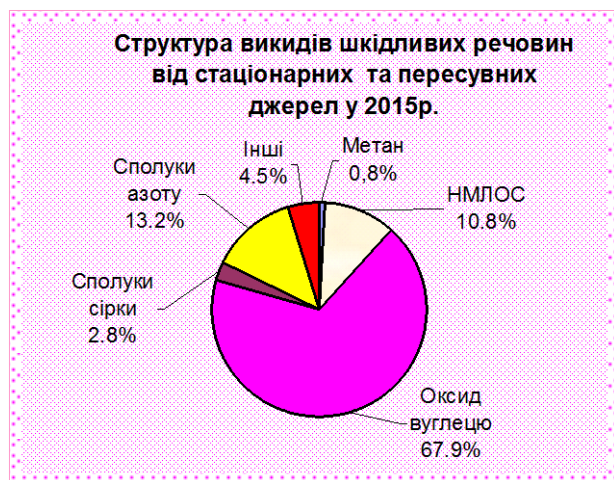

Впродовж 2015р. в атмосферу Чернівецької області потрапило 34,1 тис.т шкідливих речовин від **стаціонарних та пересувних джерел** забруднення, що на 7,9% менше, ніж у 2014р. Слід зазначити, що найбільшу частку в загальному обсязі шкідливих речовин займали викиди оксиду вуглецю – 67,9% або 23,1 тис.т. Викиди метану та оксиду азоту, які належать до парникових газів та призводять до руйнації озонового шару Землі, становили відповідно 257,5 т та 44,2 т або 0,8% та 0,1% від загального обсягу. Крім того, від стаціонарних та пересувних джерел у повітря викинуто 602,5 тис.т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату.

Найбільшого забруднення зазнало місто Чернівці, у повітря якого викинуто більше третини шкідливих речовин від загальнообласного показника (11,8 тис.т).

Від **стаціонарних джерел** протягом 2015р. в атмосферне повітря надійшло 3,2 тис.т забруднюючих речовин, що на 30,4% більше, ніж у попередньому році. Збільшення викидів спостерігалось у підприємствах дев'яти районів, найбільш істотно – Герцаївського, Заставнівського, Вижницького та Сторожинецького (у 3,6–1,7 раза).

У 2015р. 158 підприємств та організацій області здійснювали викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами. З них 43 або 27,2% від усіх підприємств області розташовані в м.Чернівцях, обсяг викидів від яких становив 1,1 тис.т або 34,8% від сукупного обсягу викидів по області.

Серед викинутих стаціонарними джерелами забруднюючих речовин, що потрапили в повітряний басейн області, найбільшу частку займали речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (29,8% або 1,0 тис.т), оксид вуглецю (26,2% або 0,8 тис.т), діоксид та інші сполуки сірки (15,2% або 0,5 тис.т). У менших кількостях в атмосферу потрапили неметанові леткі органічні сполуки (14,6% або 0,5 тис.т), сполуки азоту (8,8% або 0,3 тис.т), метан (5,0% або 0,2 тис.т) та інші. Слід відмітити, що у повітря також потрапили такі високотоксичні речовини як миш'як (5 кг) та свинець (24 кг).

Крім того, стаціонарними джерелами в атмосферу було викинуто 154,9 тис.т діоксиду вуглецю (парникового газу).

Щільність викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 км² території області склала 0,4 т забруднюючих речовин. Значно вищим цей показник був у містах Чернівцях та Новодністровську – відповідно 7,4 т та 22,0 т на 1 км², серед районів – у Герцаївському та Кіцманському (відповідно 0,9 та 0,7 т). На одну особу населення області у 2015р. припадало 3,6 кг шкідливих викидів (у 2014р. – 2,7 кг). Значно більшим цей показник був у м.Новодністровську – 14,1 кг, а також у Герцаївському та Заставнівському районах – відповідно 8,1 кг та 7,0 кг.

Для покращення екологічного стану атмосферного повітря на 2 підприємствах області протягом 2015р. проводились повітроохоронні заходи. На їх впровадження було витрачено 62,2 тис.грн. Основна частина коштів (94,1% або 58,5 тис.грн.) використана для здійснення заходів щодо підвищення ефективності існуючих очисних установок (модернізацію, реконструкцію, ремонт).

Основними забруднювачами довкілля області є **пересувні джерела**, викиди від яких у 2015р. зменшились у порівнянні з 2014р. на 10,6% та становили 30,9 тис.т або 90,5% від загального обсягу. Від автомобілів індивідуальних власників в атмосферу потрапило 79,6% від загального обсягу викидів пересувними джерелами (24,6 тис.т), від автотранспорту

Впродовж 2015р. в середньому по області одним підприємством було викинуто 20,5 т шкідливих речовин.

Основними забруднювачами повітря в області є підприємства, які займаються виробництвом іншої неметалевої мінеральної продукції – 935 т викидів, виробництвом харчових продуктів – 682 т та підприємства державного управління й оборони – 544 т.

суб'єктів господарської діяльності – 13,7% (4,2 тис.т) і лише 6,7% (2,1 тис.т) – від залізничного транспорту та виробничої техніки.

Основні показники стану атмосферного повітря у 2015р.			
	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря	У тому числі від	
		стаціонарних джерел	пересувних джерел
Всього, тис.т	34,1	3,2	30,9
у розрахунку на:			
1 км ² , т	4,2	0,4	3,8
1 особу, кг	37,5	3,6	33,9

Найбільшого забруднення транспортними засобами зазнало повітря м.Чернівців (10,7 тис.т або 34,8% від загального обсягу викинутих транспортом шкідливих речовин), Сторожинецький, Новоселицький, Кіцманський та Глибоцький райони (2,7–2,1 тис.т або 8,8–6,9%).

Серед викинутих транспортними засобами шкідливих речовин найбільшу частку займав оксид вуглецю – 72,2% або 22,3 тис.т. Викиди озоноруйнуючих речовин – метану та оксиду азоту становили відповідно 0,3% та 0,1% від загального обсягу (95,4 т та 32,7 т). Крім того, в довкілля надійшло 447,6 тис.т діоксиду вуглецю.

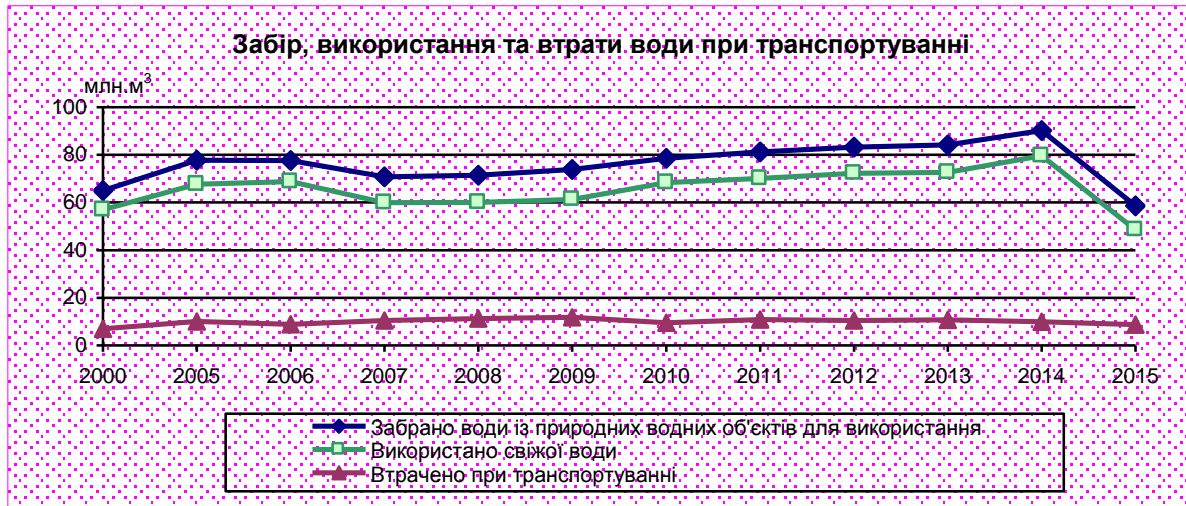
Основним видом палива, який використовувався пересувними джерелами, був бензин. Від його використання в повітря області в 2015р. потрапило 18,8 тис.т забруднень (60,9% від сукупного обсягу). Від двигунів, що працювали на дизельному паливі, в атмосферу надійшло 9,3 тис.т шкідливих викидів (30,1%), на зрідженому та стисненому газі – 2,8 тис.т (9,0%).

Щільність викидів від пересувних джерел у 2015р. становила 3,8 т на 1 км² території області. Значно вищий цей показник в містах Чернівцях та Новодністровську – відповідно 70,2 т та 60,3 т. В той же час, щільність викидів у Путьському районі була значно меншою від середньообласного показника і становила 0,9 т. У середньому по області в розрахунку на 1 особу населення пересувними джерелами викинуто 33,9 кг шкідливих речовин (у 2014р. – 38,0 кг). Значно більше викидів припадало на одного мешканця обласного центру – 40,5 кг.

Охорона та використання водних ресурсів

Чернівецька область покрита густою мережею річок. Основу річкової системи краю складають Дністер (протяжність на території області – 272 км), Прут (128 км), Сірет (90 км), Черемош (80 км), в наявності є Дністровське водосховище, площа якого становить 142 км², також протікає 4,5 тис. малих річок загальною довжиною 7,6 тис.км.

За даними Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів у 2015р. в області забрано із природних водних об'єктів 58,6 млн.м³ води, що на 35,1% менше, ніж у 2014р.

За 2015р. обсяги споживання свіжої води в цілому зменшилися на 39,1% в порівнянні з 2014р. Водокористувачами області було використано 48,5 млн.м³ води, з яких найбільше спожили підприємства м.Чернівців (25,9% або 12,6 млн.м³), Сокирянського (30,7% або 14,9 млн.м³) та Заставнівського (13,9% або 6,7 млн.м³) районів.

Із загального обсягу води на виробничі потреби було використано 56,6% (27,4 млн.м³), на побутово-питні – 42,5% (20,6 млн.м³), на сільськогосподарські потреби та зрошення – відповідно 0,8% та 0,1% (0,4 млн. та 0,1 млн.м³).

У поверхневі водні об'єкти у 2015р. було скинуто 39,5 млн.м³ зворотних вод (обсяг загального водовідведення становив 42,2 млн.м³). Основними забруднювачами поверхневих вод області були підприємства, житлово-комунального господарства та промисловості, якими скинуто

відповідно 22,7 млн.м³ та 14,3 млн.м³ води або разом 93,7% від загального обсягу скинутих вод. У загальному обсязі скидів у поверхневі водні об'єкти найбільше було нормативно-очищених зворотних вод, що пройшли очищення на відповідних об'єктах та не порушили якість води – 54,3% або 21,4 млн.м³. Обсяги стоків нормативно-чистих без очистки становили 15,8 млн.м³ (40,0% від загального обсягу скинутих у поверхневі водні об'єкти). Решта (2,3 млн.м³) – це забруднені стічні води, з яких 1,2

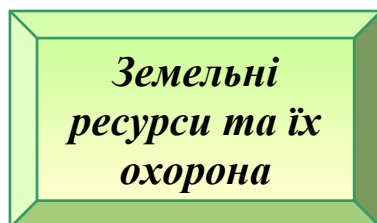
Скинуто у поверхневі водні об'єкти (млн.м ³)					
	2011	2012	2013	2014	2015
Скинуто – всього	51,1	53,1	52,7	60,9	39,5
у тому числі:					
забруднених стічних вод	5,3	2,5	2,4	2,7	2,3
нормативно чистих без очистки	28,2	29,5	31,7	39,0	15,8
нормативно очищених	17,6	21,1	18,6	19,2	21,4

млн.м³ – без очистки та 1,1 млн.м³ – недостатньо очищені. Обсяг скинутих у поверхневі водні об'єкти забруднених стічних вод зменшився порівняно з попереднім роком на 15,7%.

Найбільші обсяги скидання забруднених стічних вод були у Новоселицькому, Сокирянському районах та м.Чернівцях і становили 0,8–0,4 млн.м³ або 35,9–19,6% від загального скиду по області.

У 2015р. басейновою лабораторією моніторингу вод та ґрунтів Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів та підпорядкованою їй гідрохімічною лабораторією Новодністровського регіонального управління водних ресурсів проведені дослідження 123 проб поверхневої води (в т.ч. Новодністровською лабораторією – 48 проб), при цьому здійснено 4217 вимірювань якості поверхневих вод (у т.ч. Новодністровською лабораторією – 1440 вимірювань). Проби, які не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам, – відсутні.

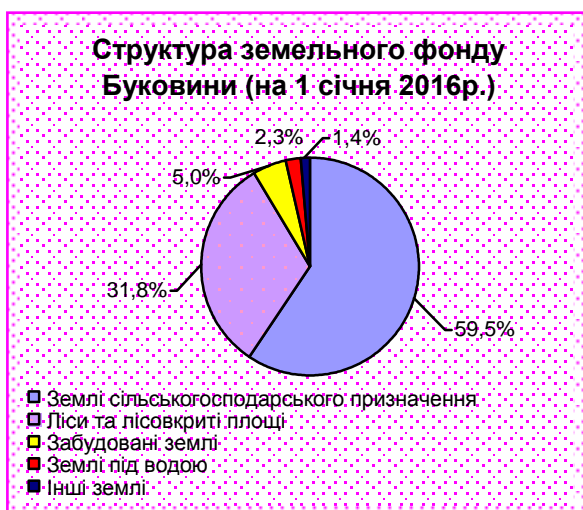
Слід зазначити, що важливим водоохоронним заходом є застосування передових методів очищення стічних вод, який значною мірою сприятиме екологічній безпеці людини та водних екосистем.

Земля є не тільки основним засобом виробництва у сільському господарстві, але й базисом розміщення та розвитку всіх галузей економіки. В сучасних умовах земельні ресурси зазнають все більшого техногенного навантаження, внаслідок чого посилюються

ерозійні процеси та збільшується рівень їх забрудненості.

За даними Головного управління Держгеокадастру у Чернівецькій області на 1 січня 2016р. земельний фонд області становив 809,6 тис.га, з них землі сільськогосподарського призначення – 481,7 тис.га, ліси та лісовкриті площі – 257,9 тис., забудовані землі – 40,1 тис.га. Рівень розораності території становив 40,9%. Найбільший цей показник у

рівнинних районах, зокрема, у Кельменецькому, Новоселицькому, Заставнівському та Кіцманському – 66,4–58,9%, тоді як у гірському Путильському – тільки 1,3%. Така відмінність пов'язана із впливом географічних чинників, зокрема, висотної поясності та рельєфу.

Земля є головним засобом виробництва в сільському господарстві, де вирішальну роль відіграє родючість ґрунтів. Впродовж останніх років в області

спостерігається зниження природної родючості ґрунтів, прогресують ерозійні, зсувні та інші несприятливі процеси. Близько половини площ сільгоспугідь – з підвищеною кислотністю ґрунту.

На якісний стан земельних ресурсів позитивно впливає проведення агротехнічних заходів. Серед комплексу агротехнічних заходів, спрямованих на підвищення родючості землі, підтримання позитивного балансу поживних речовин важливе місце належить внесенню мінеральних та органічних добрив.

Під урожай 2015р. сільськогосподарськими підприємствами області (без врахування малих) було внесено 85,2 тис.ц мінеральних добрив (у перерахунку на 100% поживних речовин), що на 21,5% менше, ніж у попередньому році, але у 2,2 раза більше, ніж у 2000р. Мінеральні добрива були внесені на 72,0% від загальної посівної площі сільськогосподарських культур (85,5 тис.га) проти 81,7% (99,3 тис.га) – у 2014р. Внесення органічних добрив зменшилось порівняно з попереднім роком на 25,0% та становило 47,0 тис.т. Органікою підприємствами удобрено лише 1,9 тис.га посівів (або 1,6% від загальної площі) сільськогосподарських культур. На 1 гектар посівної площі сільськогосподарських культур у середньому внесено

Внесення добрив під сільськогосподарські культури у сільськогосподарських підприємствах					
	2010	2012	2013	2014	2015
Мінеральні добрива					
Всього внесено у поживних речовинах, тис.ц	86,1	99,1	112,4	108,6	85,2
Удобрена площа під урожай, тис.га	74,3	98,8	98,6	99,3	85,5
Частка удобреної площі, %	67,8	78,1	80,5	81,7	72,0
Внесено у поживних речовинах на 1 га посівної площі, кг	79	78	92	89	72
Органічні добрива					
Всього внесено, тис.т	80,0	54,7	88,5	62,6	47,0
Удобрена площа, тис.га	1,9	3,5	2,4	6,3	1,9
Частка удобреної площі, %	1,8	2,8	2,0	5,2	1,6
Внесено на 1 га посівної площі, т	0,7	0,4	0,7	0,5	0,4

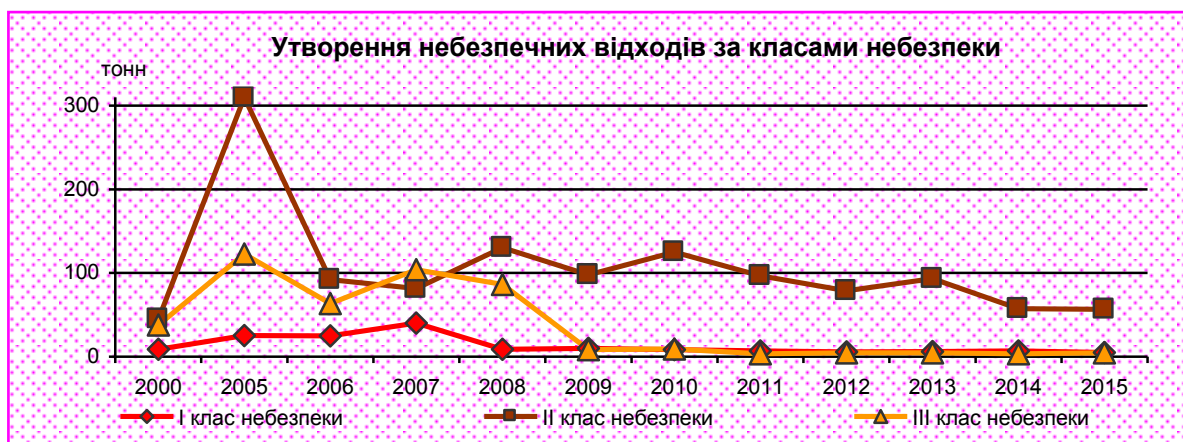
72 кг мінеральних та 0,4 т органічних добрив (у 2014р. – відповідно 89 кг і 0,5 т).

Серйозну потенціальну небезпеку навколишньому середовищу, передусім землям, культурним рослинам, а через них і людям завдає інтенсивна хімізація землеробства, в тому числі широке застосування сільськогосподарськими підприємствами пестицидів. Площа, на якій сільськогосподарськими підприємствами застосовувались засоби захисту рослин, у 2015р. становила 79,2 тис.га, більшу частину якої (75,0% або 59,4 тис.га) займала площа, на якій застосовувались пестициди. Варто зазначити, що порівняно з попереднім роком площі, на яких застосовувались засоби захисту рослин, зменшились на 13,2%, у тому числі площі, на яких використовували пестициди – на 8,5%.

Утворення та поводження з відходами

На сьогодні досить актуальними є питання щодо поводження з відходами. Промислові та побутові відходи створюють безліч проблем, таких як транспортування, зберігання, утилізація та видалення.

Протягом 2015р. в області утворилось 398,1 тис.т відходів I–IV класів небезпеки, що на 2,4% більше, ніж у 2014р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій – 277,3 тис.т (на 8,0% більше), у домогосподарствах – 120,7 тис.т (на 8,6% менше). Майже всі утворені відходи належали до IV класу небезпеки (малонебезпечні відходи), з яких 34,1% – побутові та подібні відходи. Слід зауважити, що майже половина всіх відходів (187,0 тис.т або 47,0%) була утворена на підприємствах м.Чернівців. Серед районів найбільшим цей показник був у Глибоцькому, Кіцманському та Новоселицькому (61,3 тис.т, 53,3 тис.т та 41,3 тис.т відповідно), що разом становило більше третини (або 39,2%) від загального обсягу утворених відходів.

У 2015р. було утилізовано 69,1 тис.т відходів, передано на сторону іншим підприємствам 416,7 тис.т відходів, у т.ч. їх виробниками – 177,4 тис.т, переробниками відходів – 239,3 тис.т.

У загальному обсязі утворених у 2015р. відходів частка спалених (у вигляді палива чи іншим чином для отримання енергії) становила 5,4%, утилізованих – 17,3%. У чотирнадцяти підприємств області була наявності 31 установка для спалювання відходів та у трьох підприємствах – 5 установок для утилізації та перероблення відходів загальною потужністю відповідно 38,0 тис.т/рік та 0,4 тис.т/рік.

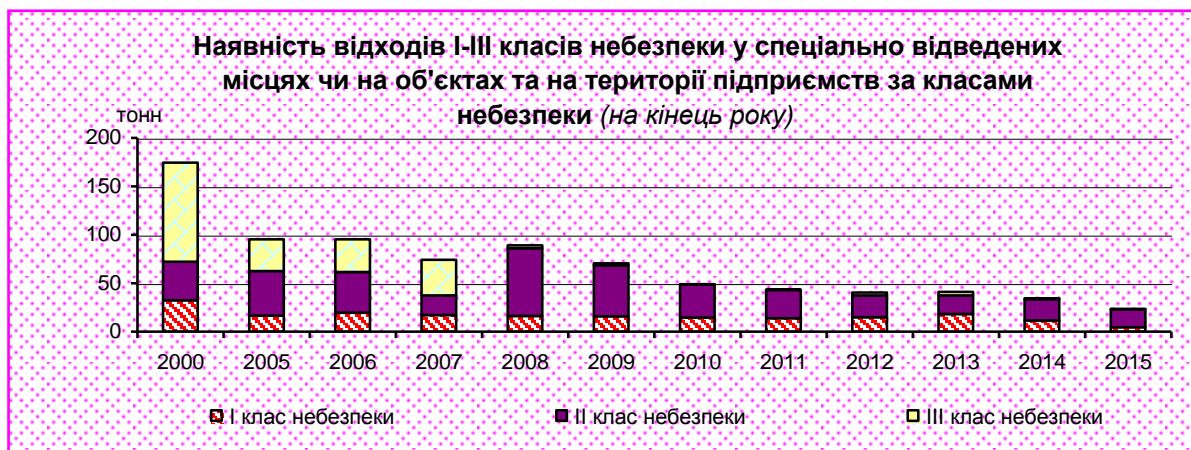
У спеціально відведені місця та об'єкти (загальна проектна площа яких по області склала 3,0 км²) було видалено 205,1 тис.т відходів, майже всі з яких становили побутові та подібні відходи.

Станом на 1 січня 2016р. у спеціально відведених місцях та об'єктах видалення відходів накопичилось 2774,8 тис.т відходів, майже всі вони – побутові та подібні відходи IV класу небезпеки. Основна частина накопичених відходів (79,5% або 2205,1 тис.т) розміщена на території обласного центру. Серед районів найбільше відходів зосередилось на Кіцманщині – 260,7 тис.т або 9,4%.

Відходи I–III класів небезпеки становлять незначну частку від загальної кількості, проте саме вони створюють ризики для здоров'я і навколишнього середовища.

Протягом 2015р. на підприємствах області утворилось 66,1 т небезпечних відходів I–III класів небезпеки, що на 2,6% менше, ніж у 2014р. Із загального обсягу утворення небезпечних відходів 7,6% (5,0 т) належать до I класу небезпеки, 85,2% (56,4 т) – до II класу і 7,2% (4,7 т) – до III класу небезпеки. Слід зауважити, що майже дві третини цих відходів (62,1%) була утворена на підприємствах м. Чернівців.

У 2015р. було утилізовано, оброблено (перероблено) 24,6 т небезпечних відходів, іншим підприємствам передано 54,0 т відходів, у т.ч. виробниками відходів – 44,5 т, переробниками – 9,5 т. У загальному обсязі утворених у 2015р. небезпечних відходів частка утилізованих становила 37,2%, тоді як у 2014р. цей показник становив 41,8%. В основному – це відпрацьовані нафтопродукти та продукти нафтопереробки.

Станом на 1 січня 2016р. на території підприємств області у тимчасовому зберіганні зосередилось 23,6 т шкідливих небезпечних відходів (на 31,3% менше, ніж на початок 2015р.), з яких 20,0% (4,7 т) становили відходи I класу небезпеки, 77,9% (18,4 т) – II класу, 2,1% (0,5 т) – III класу небезпеки. Значна частина цих відходів (58,8% або 13,9 т) розміщена на підприємствах обласного центру. Також значна їх кількість була в наявності на 1 січня 2016р. на підприємствах м. Новодністровська (5,8 т), що становило 24,5% від загального обсягу відходів I–III класів небезпеки. Водночас, у підприємств Герцаївського, Кельменецького та Путильського районів на початок 2016р. не залишилося жодної тонни небезпечних відходів.

***Витрати на охорону
навколишнього
природного
середовища та
екологічні платежі***

Впродовж 2015р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами та організаціями області було освоєно 18,7 млн.грн. капітальних інвестицій.

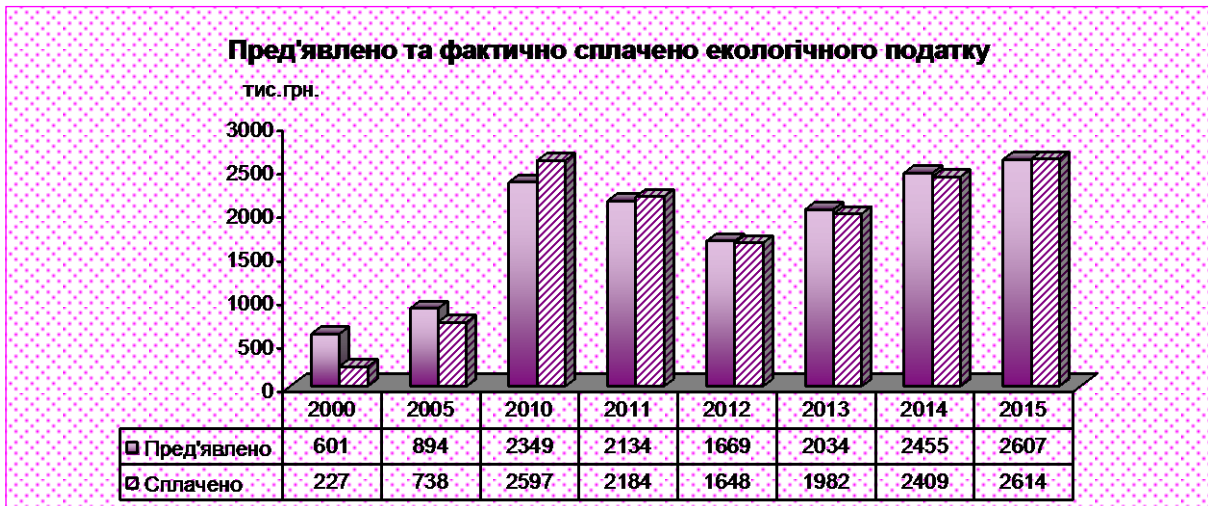
Основними напрямками інвестування були захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод (80,1% від загального обсягу або 15,0 млн.грн.) та очищення зворотних вод (10,1% від загального обсягу або 1,9 млн.грн.). Слід зазначити, що у 2015р. фінансування капітальних інвестицій з Державного бюджету становило 15,8 млн.грн. (84,2%). Із загального обсягу інвестицій витрати на капітальний ремонт становили лише 16,1% (3,0 млн.грн.), тоді як у 2014р. – 59,4%.

Основними вкладниками капітальних інвестицій були підприємства м.Чернівців, які витратили 16,3 млн.грн. або 87,2% від загальнообласного показника. Серед районів капіталовкладення здійснювали підприємства Вижницького (1,7 млн.грн.) та Кіцманського (0,7 млн.грн.) районів.

Поточні витрати на охорону природи, пов'язані з експлуатацією та обслуговуванням засобів природоохоронного призначення, в 2015р. становили 68,8 млн.грн., з яких 48,5% (33,3 млн.грн.) були залучені для очищення зворотних вод, 39,3% (27,0 млн.грн.) – на поводження з відходами. Основним джерелом здійснення поточних витрат на охорону довкілля були власні кошти підприємств та організацій (93,2% від загальної суми або 64,1 млн.грн.). Найбільше витрат на охорону навколишнього середовища здійснили підприємства м.Чернівців – 52,8 млн.грн. (76,7%).

За забруднення природного середовища в 2015р. підприємствам області нараховано екологічного податку на загальну суму 2,6 млн.грн. З них 61,8% або 1,6 млн.грн. – це податок за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, 16,9% (0,4 млн.грн.) – за розміщення відходів у

спеціально відведених місцях чи об'єктах, 21,3% (0,6 млн.грн.) – за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти. Штрафів за порушення законодавства в галузі охорони навколишнього середовища пред'явлено на суму 715,1 тис.грн. Сплачено їх 199,4 тис.грн.

Більше половини екологічних зборів пред'явлено підприємствам м.Чернівців (1,5 млн.грн.). Серед районів найбільше екологічного податку пред'явлено підприємствам Новоселицького (183,6 тис.грн.), Кіцманського (172,0 тис.грн.), Сторожинецького (151,9 тис.грн.) та Заставнівського (124,7 тис.грн.).

У 2015р. підприємствами та організаціями області сплачено екологічного податку на 0,2% більше, ніж було пред'явлено. Найнижчою частка сплати пред'явленого податку за забруднення довкілля була в підприємствах м.Новодністрівськ (90,1%), найвищою – Кельменецького (190,5%) та Новоселицького (129,2%) районів (за рахунок погашення заборгованості попередніх років).

Висновки

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що довкілля області у 2015р. були притаманні такі основні тенденції:

- обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря зменшились у порівнянні з 2014р. на 7,9%, у тому числі від пересувних джерел – на 10,6%, водночас від стаціонарних джерел, навпаки, збільшилися на 30,4%;
- забір води із природних водних об'єктів зменшився на 35,1%, споживання свіжої води – на 39,1%, скиди забруднених зворотних вод – на 15,7%;
- в ґрунти області внесено 85,2 тис.ц мінеральних добрив (у перерахунку на 100% поживних речовин), що на 21,5% менше, ніж у попередньому році, але у 2,2 раза більше, ніж у 2000р.

- утворення відходів I–IV класів небезпеки на території області збільшилось порівняно з 2014р. на 2,4%, але відходів I–III класів небезпеки стало менше на 2,6%;
- підприємствами та організаціями області сплачено екологічного податку на 0,2% більше, ніж було пред'явлено.

Начальник Головного управління

Т.Г. Сарчинська

Маруняк, Ковальчук, Воронко
58-17-76

**Державна служба статистики України
Головне управління статистики у Чернівецькій області**

**Економічна доповідь
Навколишнє природне середовище
Чернівецької області у 2015 році**

Відповідальні за випуск
Арделян Ірина Дмитрівна
Лисич Галина Іванівна

Підписано до друку 10.06.2016. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Тираж 3 прим.

Віддруковано Головним управлінням статистики у Чернівецькій області
вул. Головна, 249-а, м. Чернівці, 58018